

УДК: 159.938

І. Моначин

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЦИНІЧНОСТІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРОФЕСІЇ

Реальна оцінка педагогом себе та інших, його мотиви, цілі та цінності, які визначають поведінку в конкретних ситуаціях і лінію професійного життя в цілому, в більшості пов'язані з орієнтацією на моральні норми і принципи. Формування системи моральних відносин пропонує перехід зовнішніх, по відношенні до професіонала, моральних вимог в його внутрішні етичні інстанції. Однак, педагог може знаходитись в ситуаціях, які пов'язані з частковим порушенням (партикуляризацією) чи відхиленням від норм та правил. Звідси виник предметний інтерес до такого феномену як цинічність. Цинізм як психолого-етичний феномен можна представити у двох вимірах:

- як масове явище (заперечення соціальної моралі, порушення соціальної довіри, відповідальності за свої вчинки перед іншими людьми);
- як особистісну рису – цинічність, яка проявляється через неприйняття як загальноприйнятих цінностей так і ігнорування цінностей внутрішнього світу окремої людини.

Ряд психологів розглядають останнє як одну із форм деструктивної поведінки особистості, яка потребує не тільки констатації її наявності в людині, але і пошуків підходів до її мінімізації. Історія походження поняття цинізм - пов'язана з кінчною школою заснованою в 4 ст. до н.е. Антисфеном Афінським. У цій школі проповідували презирство до соціальних норм поведінки, повну незалежність людини від суспільства, в якому існувала певна ідеологія. Як бачимо, це поняття з'явилося давно, але не отримало достатнього психологічного вивчення.

Відомий вислів К. К. Платонова – «...Особистостями не народжуються, особистістю – стають», а оскільки цинічність утворення особистісне, то можна стверджувати, що циніками не народжуються. Тож які факти сприяють формуванню цинізму? Дослідження показують, що цими факторами є як зовнішні так і внутрішні фактори. До зовнішніх відносять трансформаційні процеси в суспільстві (економіка, безробіття, нові форми та види діяльності, зміна ролей ... тощо). До внутрішніх – розчарування в які педагог вірив і вірить можуть призвести до знецінення норм та цінностей, фоновості (це усвідомлення професіоналом своєї елітності, унікальності, безгрішності, перевага над іншими...) внутрішнє невдоволення собою, ненависть, агресія, нігілізм (це відкидання вищих цінностей, неприйняття внутрішнього світу іншого). Цинічно налаштований педагог часто прагне зайняти більше престижне та впливове становище в групі, він вважає себе експериментом в усьому не завжди враховуючи інтереси оточуючих. В багатьох педагогічних колективах зустрічаються люди, які ведуть себе наперекір іншим вважаючи при цьому себе принциповими.

Важливим фактором формування цинічності в педагогічній професії є інформована патологія під якою розуміють наявність надлишкової різнопланової інформації з різним ступенем достовірності та частковим обмеженням. Циніки відрізняються тим, що вони виступають проблемними точками повноцінного функціонування колективу. Щоб мінімізувати прояви цинізму варто помітити, що він формується тривалий час, то на швидке «лікування» розраховувати не можна. Тому варто робити ревізію свого внутрішнього світу.